

ЗМІСТ

ВСТУП

Україноцентризм: момент пробудження нації..... 3

ЧАСТИНА ПЕРША

КОРЕНІ ТА ПРИНЦИПИ УКРАЇНОЦЕНТРИЗМУ

РОЗДІЛ 1. Історія україноцентризму. Від Київської Русі

до сучасного руху..... 5

- 1.1. Київська Русь і Галицько-Волинське князівство
як перші україноцентричні держави 5
 - 1.2. Козацька доба: від Хмельницького до Мазепи – спроби побудови
власного центру. 8
 - 1.3. Національне відродження XIX століття.
Культурний україноцентризм..... 11
 - 1.4. Українська Народна Республіка 1917–1921.
Перша сучасна спроба повного україноцентризму 13
 - 1.5. Підпілля, дисидентство, «розстріляне відродження» –
україноцентризм у півтім тоталітарного терору 15
 - 1.6. Від незалежності 1991 року до подій 2013–2014 років 18
 - 1.7. Після 2014 і 2022 років – масове народження україноцентризму. 21
- Висновок до першої Частини 23

РОЗДІЛ 2. Філософія україноцентризму.

Нація як центр власної долі..... 25

- 2.1. Онтологічне ядро: нація як суб'єкт, а не об'єкт історії 25
- 2.2. Відмінність від класичного націоналізму..... 28
- 2.3. Відмінність від патріотизму, лібералізму, космополітизму
та лівих ідеологій 31
- 2.4. Етичне ядро: «перший принцип україноцентризму» – тест на
користь українцям 35
- 2.5. Психологічний вимір.
Подолання комплексу меншовартості..... 38
- 2.6. Релігійно-духовний аспект –
християнські корені україноцентризму. 41

РОЗДІЛ 3. Від периферії до центру.

Чому ми століттями грали чужі ролі? 45

- 3.1. Імперські наративи – російський, польський, австрійський..... 45
- 3.2. Радянський досвід як найглибша травма..... 47
- 3.3. Постколоніальний синдром в економіці, культурі, політиці..... 50

3.4. Сучасні форми периферійності – Європейський союз як новий «старший брат»	53
3.5. Психологія переходу: від «вибачте, що ми є» до «ми є і це нормально»	55

ЧАСТИНА ДРУГА УКРАЇНОЦЕНТРИЧНЕ БАЧЕННЯ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

РОЗДІЛ 4. Україноцентрична економіка.

Уроки золотого віку Європи.....	58
4.1. Принцип «національного егоїзму» в економіці (як у післявоєнній Європі 1945–1973)	58
4.2. Порівняння з «золотим віком» Європи, Південною Кореєю, Сінгапуром, Тайванем та сучасним Китаєм.	61
4.4. Боротьба з олігархією як головна передумова україноцентричної економіки	64
4.5. Модель «3x20»: 20% ВВП на науку й освіту, 20% – на оборону й інфраструктуру, 20% – на демографію	67
4.6. Валютна, монетарна та податкова політика україноцентризму	69
4.7. Роль і підпорядкування НБУ в україноцентричній моделі	72
4.8. Конкретні пропозиції на перші 5 років реалізації україноцентричної економічної моделі	74

ЧАСТИНА ТРЕТЯ ОСВІТА І НАУКА. КУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО СУВЕРЕНІТЕТУ НАЦІЇ

РОЗДІЛ 5. Освіта – виховання і формування

національної еліти майбутнього	78
5.1. Від декомунізації до україноцентричної школи.....	78
5.2. Університети світового рівня	81
5.3. Виховання патріотизму без ідеологічного насилля	83
5.4. НТІМ + українознавство: формула нової еліти	86

РОЗДІЛ 6. Наука та інновації.

Український розум як головний ресурс.....	89
6.1. Повернення мізків. Стратегія репатріації та утримання талановитих українців	89
6.2. Державні гранти тільки під національні пріоритети.....	91
6.3. Наукові містечка як центри технологічного відродження	94
6.4. Інтеграція науки з оборонною промисловістю	96

ЧАСТИНА ЧЕТВЕРТА
ТЕХНОЛОГІЧНА МОДЕРНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ.
АГРОСЕКТОР І ПРОМИСЛОВІСТЬ У СИСТЕМІ
УКРАЇНОЦЕНТРИЗМУ

РОЗДІЛ 7. Сільське господарство: від чорноземного донора до глобального харчового лідера 99

7.1. Переробка замість експорту сировини:
стратегія глибокої переробки 99

7.2. Земельна реформа з пріоритетом захисту інтересів українців 101

7.3. Біотехнології як ключовий напрямок
україноцентричного аграрного розвитку 104

7.4. Продовольча безпека як стратегічна зброя 106

**РОЗДІЛ 8. Промисловість і технології:
від сировинного придатка
до високотехнологічної могутності..... 109**

8.1. Реіндустріалізація як стратегічний
імператив україноцентризму..... 109

8.2. Пріоритетні галузі: оборонка, авіа- та ракетобудування
як основа технологічного суверенітету 112

8.3. ІТ-сектор: від аутсорсингу до створення
власних технологічних продуктів..... 114

8.4. Машинобудування та фармацевтика:
від відновлення до технологічного лідерства..... 117

8.5. Державно-приватне партнерство
за україноцентричними правилами 119

ЧАСТИНА П'ЯТА
АРХІТЕКТУРА УКРАЇНОЦЕНТРИЧНОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

**РОЗДІЛ 9. Державне управління: ефективність,
відповідальність і служіння народу 122**

9.1. Люстрація 2.0 – очищення системи
від колоніальної та олігархічної спадщини 122

8.4. Електронне урядування як інструмент прозорості,
ефективності та національного контролю 124

8.3. Зменшення чиновництва: від бюрократичної
машини до ефективної системи служіння 126

8.4. КПЕ для міністрів і топ-чиновників
як інструмент реальної відповідальності..... 129

8.5. Антикорупція як інструмент, а не самоціль 131

РОЗДІЛ 10. Зовнішня політика та безпека: суверенний реалізм	134
10.1. «Україна перш за все» – основоположний принцип зовнішньої політики.....	134
10.2. Багатовекторність замість одновекторності	136
10.3. Сильна армія як основа дипломатії	138
10.4. Захист українців за кордоном як пріоритет національної політики.....	140
10.5. Нова концепція «нейтралітету сили»	142
РОЗДІЛ 11. Культура, демографія та суспільний добробут	145
11.1. Культурна політика: від виживання до активного формування національної ідентичності	145
11.2. Репатріація як стратегічний національний проєкт	147
11.3. Сімейна політика: від кризи народжуваності до національного відродження	149
11.4. Охорона здоров'я: від кризи виживання до системи національного здоров'я	152
11.5. Спорт як національний проєкт	154

ЧАСТИНА ШОСТА РЕАЛІЗАЦІЯ ТА МАЙБУТНЄ

РОЗДІЛ 12. Стратегічний план україноцентричної трансформації на 10–25 років	157
12.1. Етапи трансформації: 2026–2030 (відновлення), 2030–2040 (ривок), 2040–2050 (Велика Україна).....	157
12.2. Ключові показники успіху: ВВП на душу населення, народжуваність, технологічний рівень	160
12.2. Ключові показники успіху – ВВП на душу населення, народжуваність, технологічний рівень	162
12.3. Інститути реалізації – архітектура національного управління трансформацією	164
12.4. Роль громадянського суспільства та молоді в реалізації стратегії	166
РОЗДІЛ 13. Виклики, ризики та як їх подолати	169
13.1. Олігархічний спротив – головна внутрішня загроза україноцентричній трансформації	169
13.2. Зовнішній тиск – Росія, ЄС та США	171
13.3. Внутрішній нігілізм – найнебезпечніша внутрішня загроза	174
13.4. Демографічна криза – екзистенційна загроза для української нації	176
13.5. Інформаційна війна – постійна загроза національній свідомості....	179
Заключення	182

ВСТУП

Україноцентризм: момент пробудження нації

Україноцентризм – це не політична мода і не чергова ідеологія на експорт. Це глибоке, внутрішнє пробудження нації, яка століттями була приречена грати чужі ролі: жертви, молодшого брата, буфера між імперіями, донора ресурсів, мізків і крові. Це момент, коли український народ остаточно відмовляється бути статистом у чужих історичних п'єсах і стає головним автором, режисером і героєм власної долі.

Україноцентризм – це категоричне «ні» вічній периферійності. Ні московській імперській оповіді, ні європейському «придатковому» статусу, ні ролі дешевої робочої сили на глобальному ринку. Це відмова від синдрому «моста між Сходом і Заходом», від позиції вічного буфера, щита чи «пояснювального додатка» до чужих геополітичних проєктів.

Ми більше не міст. Ми – центр. Ми не початок чужої дороги – ми початок і мета власної. Ми не об'єкт чужих рішень – ми суб'єкт, який сам визначає правила гри.

Україноцентризм означає, що кожне державне рішення, кожен закон, кожна податкова пільга, кожна міжнародна угода, кожна освітня програма проходить один-єдиний тест: *Чи робить це життя українців кращим, сильнішим, заможнішим, безпечнішим і гордішим?* Якщо так – це правильно. Якщо ні – це зрада, незалежно від того, хто її чинить: олігарх, чиновник, іноземний партнер чи «стратегічний союзник».

Україноцентризм – це не ненависть до інших народів. Це глибока, зріла, відповідальна любов до власного народу – до того, який пережив Голодомор, розстріляне відродження, Чорнобиль, Майдан, АТО, повномасштабне вторгнення – і все одно не зламався. Це любов, яка нарешті перетворюється на дію: дати цьому народові те, на що він має священне, історичне і моральне право – бути госпо-

дарем на своїй землі, творцем своєї долі, захисником своїх дітей і творцем свого майбутнього.

Це держава, яка більше не просить дозволу жити. Яка більше не вибачається за свою мову, свою історію, свою ідентичність. Яка більше не соромиться бути собою – великою, самобутньою, непокірною.

Україноцентризм – це коли ми нарешті піднімаємо голову і говоримо всьому світові – без крику, але з непохитною впевненістю: «Ми прийшли. Ми тут. І ми нікуди не підемо».

Це не реванш минулого. Це не ностальгія. Це проєкт великого українського майбутнього – майбутнього, яке ми побудуємо власними руками, власним розумом, власною волею і власною кров'ю, якщо доведеться.

Україноцентризм – це коли ми нарешті перестаємо пояснювати світу, хто ми такі. І починаємо жити так, щоб світ сам пояснював своїм дітям: «Ось що таке справжня держава, яка не просить – вона бере своє».

Це не про вибір між Сходом і Заходом. Це про вибір між бути і не бути. І ми вже зробили цей вибір.

Тепер час його втілити.

ЧАСТИНА ПЕРША

КОРЕНІ ТА ПРИНЦИПИ УКРАЇНОЦЕНТРИЗМУ

РОЗДІЛ 1

ІСТОРІЯ УКРАЇНОЦЕНТРИЗМУ.

ВІД КИЇВСЬКОЇ РУСИ ДО СУЧАСНОГО РУХУ

1.1. Київська Русь і Галицько-Волинське князівство як перші україноцентричні держави

Україноцентризм не є винаходом ХХІ століття. Він – глибина, архетипічна риса українського державницького духу, яка вперше проявилася ще в часи Київської Русі. Саме тоді український (руський) народ уперше в історії створив потужну, самодостатню державу, яка не була чиеюсь колонією чи периферією, а справжнім центром Східної Європи.

Київська Русь не була «спільним» проектом східних слов'ян у тому розумінні, в якому це намагається представити російська імперська історіографія. Це була **українська держава** за своїм етнічним ядром, політичним центром, мовою еліти та культурним кодом. Київ був не просто столицею – він був серцем цивілізації, яка диктувала правила сусідам, торгувала з Візантією, Скандинавією та Азією і створювала власний світ.

Найяскравішим уособленням раннього україноцентризму став **князь Святослав Ігоревич (942–972)**. Він – перший відомий нам правитель, який категорично відмовився грати роль статиста в чужій грі. Святослав не хотів бути васалом Візантії, не бажав платити данину Хозарському каганату і не збирався ховатися за стінами Києва. Його знаменита фраза «Іду на ви!» – це не просто військовий клич. Це маніфест україноцентризму ІХ–Х століття.

Святославові походи стали яскравим прикладом того, як український правитель може сам визначати вектор розвитку держави, а не підлаштовуватися під чужі інтереси. У 965–966 роках він здійснив блискучий похід на схід і повністю розгромив Хозарський каганат – одного з головних торговців тогочасної Європи. Святослав захопив і зруйнував ключові фортеці – Саркел на Дону та столицю Ітиль у пониззі Волги. Цим походом він не лише звільнив торговельні шляхи для Русі, а й поклав край хозарській данині, яка століттями висмоктувала ресурси з руських земель.

Далі Святослав повернувся на захід і в 968–971 роках провів масштабну Балканську кампанію. Спочатку він виступив союзником Візантії проти Першого Болгарського царства, розгромивши болгар і захопивши їхню столицю Преслав. Однак дуже швидко князь зрозумів, що Візантія намагається використати Русь як «таран» у своїх інтересах, а потім підпорядкувати собі. Тоді Святослав розвернувся проти самого Константинополя. У 971 році під стінами Доростола (сучасна Сілістра) він дав генеральну битву імператору Іоанну I Цимісхію. Руська дружина билася відчайдушно, і хоча війна закінчилася почесним миром, Святослав продемонстрував: Русь не буде чийось знаряддям.

Князь планував радикально змінити геополітичний центр держави. Він хотів перенести столицю з Києва на Дунай, у місто Переяславець, щоб контролювати головні торговельні артерії Європи – від Балтики до Чорного моря. *«Туди зійдуться всі блага: від греків – золото, наволоки, вина і овочі; від чехів і угрів – срібло й коні; з Русі – хутра, віск, мед і челядь»*, – говорив він, за словами літописця. Це був класичний україноцентричний крок: не чекати милості від імперії, а самому стати господарем торговельних шляхів і ресурсів.

Святослав чітко опирався впливу Візантії, яка уже тоді намагалася перетворити Русь на периферію. Візантійська імперія була головним економічним і культурним партнером Русі, але водночас – постійною загрозою. Через торговельні угоди (від 944 року за Ігоря) Русь постачала Візантії хутра, мед, віск, рабів і воїнів-найманців, отримуючи натомість розкішні товари, золото та вина. Константинополь постійно тиснув на руських князів дипломатією, місіонерством і підкупом. Мати Святослава, княгиня Ольга, прийняла християнство саме під візантійським впливом. Однак сам Святослав катего-

рично відмовився хреститися. Літопис передає його слова: *«Як мені одному прийняти іншу віру? Дружина моя з того сміятиметься»*. Він залишався вірним язичницьким богам (особливо Перуну) і бачив у християнізації загрозу втрати незалежності духу.

Його трагічна загибель у 972 році на дніпровських порогах від рук печенігів (яких, за деякими джерелами, підбурила саме Візантія) не скасовує головного: Святослав першим чітко сформулював принцип, який сьогодні лежить в основі україноцентризму – **свій інтерес понад усе**. Він не просив дозволу в імперії. Він сам визначав, куди йти і з ким воювати. Його держава мала бути сильною, незалежною і керованою зсередини, а не з Константинополя чи степу.

Після хрещення Русі Володимиром Великим держава досягла вершини могутності. Володимир не просто запровадив християнство – він зробив це як самостійний правитель, а не як васал Константинополя. Він використав релігію для зміцнення внутрішньої єдності та підвищення міжнародного статусу Русі. За його правління і правління Ярослава Мудрого Київ став одним із найбільших і найбагатших міст Європи. Ярослав видавав своїх дочок за європейських королів не як проситель, а як рівний. Його онуки сиділи на престолах Норвегії, Угорщини, Франції та Польщі.

Галицько-Волинське князівство стало гідним продовженням цієї традиції після монгольської навали. Князі Роман Мстиславич, Данило Галицький і Лев Данилович не схилили голови перед Золотою Ордою більше, ніж це було абсолютно необхідно. Данило Галицький коронувався королем Русі в 1253 році, створивши перше в історії українське королівство. Він вів активну зовнішню політику, будував фортеці, розвивав міста і намагався створити антиординський союз. Галицько-Волинська держава була останньою великою україноцентричною політичною формацією перед довгими століттями втрати державності.

Саме в цей період остаточно сформувався архетип українського державця: сильного, войовничого, європейського за культурою, але глибоко вкоріненого у власній землі. Цей архетип надалі жив у козацьких гетьманах, діячах УНР, провідниках ОУН і сучасних захисниках України.

Київська Русь і Галицько-Волинське князівство – це не «спільна східнослов'янська історія» і не «витоки російської державнос-

ті». Це перші історичні спроби українського народу жити за принципом «Ми – центр». Святослав, Володимир, Ярослав, Данило Галицький – усі вони діяли за логікою україноцентризму: спочатку інтереси своєї землі, свого народу і своєї держави.

Вони не завжди перемагали. Але вони завжди думали як господарі, а не як гості на чужій землі. Саме цей дух ми сьогодні відроджуємо.

1.2. Козацька доба: від Хмельницького до Мазепи – спроби побудови власного центру.

Після падіння Галицько-Волинського князівства український народ надовго втратив власну державність. Здавалося, що дух «Ми – центр» згас назавжди. Але в середині XVII століття він відродився з новою, небувалою силою – у вигляді козацької держави.

Козацька доба стала другим великим україноцентричним проектом в історії. Козаки не просто повстали проти польського гніту – вони спробували створити **свою власну державу** з чітким центром у Чигирині, з власною армією, дипломатією, податковою системою та уявленням про майбутнє. Це була держава, побудована не на спадковій монархії, а на військовій демократії та волі.

Богдан Хмельницький (1595–1657) – гетьман, який уособив україноцентризм козацької епохи як ніхто інший. У 1648 році він підняв повстання, яке швидко переросло у Національно-визвольну війну. Перемоги під Жовтими Водами, Корсунем і Пилявцями показали, що українці можуть не просто захищатися, а наступати і перемагати одну з найсильніших армій Європи того часу.

Хмельницький створив **Військо Запорозьке** – фактично незалежну державу на території сучасної Центральної та Східної України. Він встановив дипломатичні відносини з Османською імперією, Кримом, Молдовою, Трансільванією, Швецією та Московією. Гетьман бачив Україну не як провінцію, а як суб'єкта європейської політики. У 1654 році Переяславська угода з Московією спочатку була військово-політичним союзом рівних, а не актом підкорення.

Хмельницький шукав сильного союзника проти Польщі, але ніколи не планував віддавати суверенітет.

Після смерті Богдана почалася **Руїна** – період внутрішніх чвар і зовнішнього тиску. Однак навіть у цей час окремі гетьмани продовжували україноцентричну лінію. Найяскравішим її втіленням став **Іван Мазепа** (1639–1709).

Мазепа – геніальний державник, який за 20 років гетьманства перетворив Лівобережну Україну на одну з найрозвиненіших територій Східної Європи. Він будував школи, церкви, мануфактури, розвивав торгівлю і освіту. Мазепа мріяв про повну незалежність і розумів, що Московія стає новою загрозою. У 1708 році він здійснив сміливий крок – перейшов на бік шведського короля Карла XII, щоб спільно звільнити Україну від московського панування.

Полтавська битва 1709 року стала трагедією. Поразка не була поразкою ідеї. Вона показала, що українська еліта вже була здатна мислити категоріями повної державної незалежності.

Після смерті Мазепа в еміграції козацька старшина обрала новим гетьманом **Пилипа Орлика**. Саме тоді, у вигнанні, в молдавському місті Бендери, 5 квітня 1710 року (16 квітня за новим стилем) була створена **Конституція Пилипа Орлика** – «Договори і Постановлення Прав і Вольностей Війська Запорозького». Це один із найвидатніших документів в історії української політичної думки і, за деякими оцінками, перша конституція в Європі сучасного типу – на десятиріччя раніше за відомі конституційні акти інших країн.

Документ складається з преамбули та 16 статей і написаний староукраїнською мовою та латиною. У ньому вперше в українській історії чітко проголошено:

Україна (Військо Запорозьке, Мала Русь) – суверенна, незалежна держава з кордонами часів Богдана Хмельницького (Київське, Чернігівське, Брацлавське воєводства).

Поділ влади на три гілки: законодавчу (Генеральна Рада – фактично парламент, який збирався тричі на рік), виконавчу (гетьман і генеральна старшина) та судову (Генеральний суд).

Сильне обмеження влади гетьмана: він не міг одноосібно розпоряджатися скарбницею, землями, призначати старшину, вести самостійну зовнішню політику чи карати без суду. Гетьман став служителем народу, а не самодержцем.

Православ'я проголошувалося державною релігією, але з акцентом на захист прав козаків, міщан і «убогих людей».

Запорозька Січ отримувала особливі привілеї та землі.

Передбачався вічний протекторат шведського короля як гарант незалежності, союз з Кримом і вимога компенсації від Московії.

Конституція Орлика – це не просто папір у вигнанні. Це був **маніфест україноцентризму**: ми самі визначаємо, як жити на своїй землі, ми обмежуємо владу, щоб не допустити тиранії, ми будемо державу на засадах свободи, договору і народного суверенітету. Вона ніколи не була реалізована через політичні обставини, але стала вічним символом того, що українці вже тоді були готові до сучасної державності.

Важливим документом тієї епохи стала Конституція Пилипа Орлика 1710 року – одна з перших конституцій у світі. Вона обмежувала владу гетьмана, закріплювала права козацької старшини та міщанства і проголошувала Україну як вільну, незалежну державу. Цей документ – прямий прояв україноцентричного мислення: ми самі визначаємо, як жити на своїй землі.

Висновок

Козацька держава була спробою відновити український центр сили після століть бездержавності.

Гетьмани Хмельницький і Мазепа діяли за принципом «Україна перш за все»: шукали союзників, але не були готовими стати чиеюсь колонією.

Козаки відкинули роль «молодшого брата» чи «щит від татар» і намагалися стати самостійним гравцем у Європі.

Конституція Орлика 1710 року – вершина козацької політичної думки і доказ, що україноцентризм уже тоді мав чітку інституційну форму.

Поразки (Руїна, Полтава) не знищили ідею – вони перетворили її на національний міф і джерело сили для наступних поколінь.

Саме в козацьку добу остаточно сформувався український архетип **вільного, войовничого, державницького народу**, який не просить, а бере своє право на життя зі зброєю в руках. Цей дух жив далі – у гайдамацьких повстаннях, у діячах XIX століття і в сучасній боротьбі.

Козацька доба довела: навіть без власної держави українці здатні створювати потужні державні інститути, вести самостійну політику і мріяти про велике майбутнє. Сьогодні ми продовжуємо цю традицію.

1.3. Національне відродження XIX століття. Культурний україноцентризм.

Після поразки козацької держави і остаточного знищення Гетьманщини у XVIII столітті український народ знову опинився у глибокій бездержавності. Російська та Австрійська імперії робили все, щоб перетворити Україну на етнографічний матеріал – «Малоросію» чи «Східну Галичину». Саме в цей час, коли політична боротьба була майже неможливою, україноцентризм знайшов новий, потужний вияв – у **культурі, мові та історичній пам'яті**.

XIX століття стало добою **культурного україноцентризму**. Українська інтелігенція зрозуміла: щоб відродити державу, спочатку треба відродити націю. Треба довести собі й світу, що українці – не «молодша гілка», не «етнографічна група», а повноцінний, самобутній народ з великим минулим і правом на велике майбутнє.

Тарас Шевченко (1814–1861) став серцем і символом цього відродження. Син кріпака, викуплений з неволі, він став національним пророком. Його «Кобзар» (1840) – це не просто збірка віршів. Це **маніфест україноцентризму**. Шевченко першим у новій історії так категорично і болісно проголосив: Україна – головний герой власної історії.

Він не просив милості в імперії. Він звинувачував і проклинав:

- *«Кайдани» рабства;*
- *імперську брехню;*
- *зрадників власного народу.*

Шевченко повернув українцям гордість за козацьке минуле, за Гетьманщину, за княжу добу. Він бачив Україну не як провінцію, а як «садок вишневий коло хати», який має стати вільним і могутнім. Його слова *«Борітеся – поборете!»* стали заповітом для всіх наступних по-